مقاله اصیل پژوهشی

تجارب دانشجویان پرستاری از آموزش ترکیبی دروس نظری: یافته‌های یک مطالعه کیفی

ژاله رحیمی[1]، صالح سلیمی[2]

چکیده

زمینه و هدف: آموزش ترکیبی، محصول دو یا چند روش است که علاوه بر استفاده از کلاس حضوری از سایر روشهای آموزشی نظیر دروس چندرسانه‌ای، سمینارها و قابلیتهای آموزش الکترونیکی بهره می‌برد. هدف از انجام این مطالعه بررسی تجارب دانشجویان پرستاری از آموزش ترکیبی و ارزیابی اثربخشی این روش است.

روش بررسی: در این مطالعه از رویکرد کیفی و روش آنالیز محتوا استفاده شده است و سی نفر از دانشجویان ترم سه پرستاری ورودی مهر ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. واحد داخلی جراحی۲ به شیوه الکترونیکی ترکیبی آماده و اجرا شد. در پایان ترم، تجارب دانشجویان شرکت‌کننده با روش مصاحبه گروهی متمرکز در طی چهار جلسه استخراج شد. برای تحلیل داده‌ها از روش آنالیز محتوای استفاده گردید.

یافته‌ها: به طور کلی سه درون مایه اصلی و نُه درون مایه فرعی از نتایج این بررسی استخراج شد: درون مایه‌های اصلی عبارت بودند از مزایای روش آموزش ترکیبی، پیشنهادات برای افزایش بازدهی روش آموزش ترکیبی و معایب روش آموزش ترکیبی. به نظر شرکت‌کنندگان آموزش ترکیبی علاوه بر مفید بودن نسبت به شیوه آموزش سنتی منجر به سهولت درک موضوعات آموزشی، افزایش انگیزه ادامه تحصیل و کاهش اضطراب امتحان می‌شود.

نتیجه‌گیری: استفاده از روش آموزش ترکیبی نسبت به سایر روشهای سنتی منجر به ارتقای یادگیری، تأثیر مثبت بر نتایج امتحان و افزایش مهارت کار با کامپیوتر می‌شود. از این رو به کارگیری شیوه آموزش ترکیبی در آموزش علوم پزشکی قویاً توصیه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: آموزش ترکیبی- آنالیز محتوا - دانشجویان پرستاری- مطالعه کیفی

مراقبت‌های نوین، فصلنامه علمی پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۹۲؛ ۱۰ (۴):۳۰۵-۳۱۵

دریافت: ۹۱/۰۵/۰۵ اصلاح نهایی: ۹۲/۰۵/۱۱ پذیرش: ۹۲/۰۶/۱۰

نویسنده مسئول: ژاله رحیمی، کارشناس ارشد پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه. ارومیه، ایران.

آدرس: ارومیه، کیلومتر۱۱ جاده سرو، پردیس نازلو، دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه.

تلفن: ۰۹۱۴۸۸۵۲۱۷۰ نمابر:۰۴۴۱۲۷۵۴۹۲۱ e.mail:tm.rahimi@yahoo.com

[1] کارشناس ارشد پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه. ارومیه، ایران.

[2] استادیار گروه آموزشی جراحی پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه. ارومیه، ایران.

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

مقدمه

در عصر حاضر آموزش به عنوان حقوق اولیه انسانها عامل تغییر و پیشرفت اجتماعی شناخته شده است.(۱)، همگام با پیشرفت علوم و فنون مفهوم آموزش نیز تغییرات شگرفی داشته است. امروزه بسیاری از روانشناسان تربیتی معتقدند که شرایط یادگیری باید چنان سازماندهی شود که هر فراگیر بر اساس توانائیهای خود به فعالیت و یادگیری بپردازد.(۲)، از این رو روشهای سنتی آموزش که در حال حاضر اجرا می‌شود، به تنهایی پاسخگوی حرکت سریع قافله علم و دانش و تغییر مداوم نیازهای جوامع در دنیای انفورماتیک نیست. در روش آموزش سنتی به فراگیر فرصت تفکر، که امری ضروری در یادگیری است داده نمی‌شود.(۳)، مطالعات نشان داده‌اند که ۸۰٪ از آموزشهای ارائه شده توسط روش سنتی، در عرض هشت هفته فراموش می‌شوند.(۴)، از این رو فرآیند آموزش سنتی جوابگوی نیازهای عصر حاضر نبوده و این شیوه آموزشی نیاز به بازنگری دارد.

حوزه آموزش پزشکی به عنوان جزئی از آموزش عالی کشور که موظف به ارائه حجم وسیعی از دانش، نگرش و مهارتها به دانشجویان برای کسب صلاحیتهای شغلی است(۵)، از این قاعده مستثنی نبوده و ملزم به استفاده از روشهای نوین است.(۶)، در این میان سوادآموزی الکترونیک به جای سوادآموزی متعارف به عنوان یک راهکار برای گذر به جامعه اطلاعاتی مطرح شده است، با این تفاوت که اجرای آن به جای جامعه بی‌سوادان، در میان باسوادترین قشرها می‌باشد. طبیعی است که نظام آموزش کشور نخستین مکان اجرای سوادآموزی الکترونیک خواهد بود.(۷)، همچنین، نظر به اینکه بسیاری از واحدهای علوم پزشکی موازی با سایر واحدهای تئوریک در بخشهای بالینی صورت می‌گیرد امکان استفاده از آموزش الکترونیک به شکل خالص وجود ندارد و شیوه‌های آموزش سنتی و تدریس معلم محور نیز با ایجاد یادگیری سطحی و زودگذر سالهاست که مورد بازبینی قرار گرفته و الگوی جدید آموزشی با ویژگیهای منحصر به فرد در حال جایگزینی است. بدیهی است که در نظرگرفتن مزایای شیوه آموزش سنتی و به کار بردن این شیوه در کنار سایر روشهای نوین امکان تحقق یادگیری عمیق و فعال را فراهم خواهد کرد.(۸)

اگر چه بدیهی است که روشهای آموزش الکترونیک دارای فواید شناخته شده‌ای است اما اجرای موفق آن تابع عوامل متعددی از جمله نگرش مثبت دانشجویان و درک آنان در استفاده از فناوری و اطلاعات رایانه‌ای دارد. همچنین آموزش با کمک رایانه محدودیتهای خاص خود را نیز داراست، از جمله اینکه شاید نتواند جانشین معلم، تعاملات انسانی و عاطفی و ارتباط چهره به چهره که در کلاس درس ایجاد می‌گردد، شود.(۵)، در روش آموزش الکترونیکی به دلیل محیط آموزشی سرد و مکانیکی و عدم وجود تعامل حیاتی و خودجوش بین معلم و فراگیران و نیز بین فراگیران با هم، فضای آموزشی به شکل حقیقی دیده نمی‌شود. منتقدان روشهای آموزشی الکترونیک، معتقدند که در این روش اهداف پرورشی مطلوب به راحتی قابل تبدیل به هدفهای دقیق و قابل اندازه‌گیری نیستند و شاید این اهداف دست یافتنی نباشند.(۹)، از این رو ترکیب این شیوه آموزشی با آموزش سنتی(آموزش ترکیبی) به منظور رفع نواقص هر دو شیوه مورد توجه محققان امور آموزشی واقع شده است.

ترکیب مفاهیم آموزش الکترونیکی و کاربرد فناوری‌های اطلاعات، نه تنها انتقال اطلاعات جدید حوزه پزشکی را تسهیل می‌کند، بلکه موجب ارتقای دانش و مهارتهای دانش آموختگان پزشکی، ارتقای کیفیت آموزش پزشکی و کاهش هزینه‌های آموزشی می‌شود.(۱۰)

یادگیری ترکیبی نوعی از یادگیری است که در آن از فعالیتهای مختلف آموزشی از جمله آموزش چهره به چهره در کلاس‌های درس مرسوم، یادگیری الکترونیکی زنده به طور همزمان یا غیرهمزمان و مواد آموزشی دیداری، شنیداری، جهت فرآیند یاددهی- یادگیری استفاده می‌گردد.(۶)، به عبارت دیگر آموزش ترکیبی، ترکیبی از آموزش الکترونیک با انواع دیگر آموزش سنتی است.(۱۱)، در روش ترکیبی، آموزش با رویکرد کل‌نگر نسبت به یادگیرنده صورت می‌پذیرد و در نتیجه ویژگیهای فردی فراگیر از جمله نگرشها، باورها، دیدگاه‌ها، میزان دانش، مهارتها و توانمندیهای ذهنی او در نظر گرفته می‌شود.(۱۲)

بررسیهای مؤسسات تحقیقاتی و دانشگاه‌هایی چون دانشگاه استانفورد و دانشگاه تنسی درباره ساز و کارهای یادگیری ترکیبی اطلاعات مناسبی را در اختیار علاقمندان قرار می‌دهند. این تحقیقها اعلام می‌کنند که یادگیری ترکیبی بر شیوه‌های آموزش

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

سنتی ارجعیت دارد، همچنین این اطمینان را می‌دهند که یادگیری ترکیبی نه تنها توانایی انتقال کارآمدتر مواد یادگیری را دارد بلکه یک روش با اثربخشی بیشتر آموزشی است.(۱۳)

بسیاری از تحقیقها نقش آموزش ترکیبی را نسبت به آموزش سنتی و یادگیری الکترونیک در یادگیری دانشجو مؤثرتر می‌دانند.(۱۴-۱۵)، مطالعات گذشته نشان داده‌اند که آموزش الکترونیکی ترکیبی به عنوان یک ساز و کار جدید که دو یا چند روش یادگیری و تدریس را با هم ادغام می‌نماید، موجب رضایتمندی بیشتری در دانشجویان و استادان می‌شود و می‌تواند با امکان انعطاف‌پذیری در یادگیری و با قابلیت بهره‌گیری از مزایای هر دو روش آموزش حضوری و الکترونیکی، یادگیری را افزایش دهد.(۱۶)، با یادگیری ترکیبی حضوری- مجازی، محدودیتهای آموزش الکترونیک از جمله نبود ارتباط چهره به چهره و تعاملات انسانی و عاطفی تا حدودی از بین می‌رود. مطالعه Garrison و همکاران پیشنهاد می‌کنند که ترکیب آموزش چهره به چهره و آموزش الکترونیکی روشی قابل انعطاف‌تر از آموزش صرف به هر یک از دو شیوه را ارائه می‌دهد.(۱۷)، Mosalanejad و همکاران، در یک برنامه آموزش ترکیبی، اثرات روانشناختی آن برنامه را بر روی دانشجویان بررسی کردند و نتایج، تأثیرات مثبت این روش را بر ابعاد شخصیتی دانشجویان و یادگیری در علوم پزشکی و پیراپزشکی نشان داد.(۸)، نتایج مطالعه Zolfaghari و همکاران نشان داد که میزان یادگیری در دو روش آموزش الکترونیک و سخنرانی با یکدیگر مشابه است، اما وی گزارش کرده است که دانشجویان در روش آموزش الکترونیک"توانایی استفاده از روش آموزشی" و"استقلال در استفاده از این روش" و در روش سخنرانی "تأثیر آموزش بر یادگیری" و"انگیزش" را ارجح دانسته‌اند.(۱۸)

با این وصف مطالعات در زمینه آموزش ترکیبی در کشور محدود است و با دیدگاه کیفی به این موضوع پرداخته نشده است، مطالعات گذشته به مقوله آموزش ترکیبی با رویکردی کمی و رابطه علت و معلولی پرداخته‌اند و نگاه کل‌نگر به این مسئله کمتر مورد توجه بوده است، تحقیق کیفی، روشی مناسب جهت کشف ویژگیها و تجربیات افراد است و آنچه را که در پس آن تجربیات قرار دارد، بررسی می‌کند. همچنین، بررسی بازخوردهای آموزش با روشهای مختلف می‌تواند به ارتقای شیوه‌های آموزشی کمک نماید. لذا هدف از انجام این مطالعه تبیین تجارب دانشجویان پرستاری از آموزش ترکیبی و ارزشیابی اثر بخشی این روش است.

روش بررسی

این مطالعه، یک بررسی کیفی به روش تحلیل محتواست که به بررسی تجارب دانشجویان پرستاری در مورد آموزش ترکیبی دروس نظری می‌پردازد. جامعه موردمطالعه در این بررسی شامل دانشجویان ترم سه پرستاری ورودی مهر۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه بود. از مجموع ۵۵ دانشجوی این ورودی سی نفر که تمایل به شرکت در مطالعه داشتند، به روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف انتخاب شدند. افراد شامل دانشجویان دختر در محدوده سنی ۱۹-۲۵ سال بودند. درس پرستاری کلیه و مجاری ادراری و پرستاری بیماریهای گوارش و پرستاری بیماریهای اعصاب از واحد پرستاری داخلی جراحی۲ برای ارائه به روش ترکیبی (الکترونیکی و آموزش چهره به چهره) انتخاب شد.

برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه گروهی متمرکز استفاده شد. مصاحبه گروهی متمرکز که برای اولین بار در علوم اجتماعی توسط Merton و Kendall درسال ۱۹۴۶ معرفی شد، موارد کاربرد عدیده‌ای دارد که از آن جمله می‌توان به کسب دیدگاههای یک گروه از اشخاص که ویژگی مشترکی دارند، اشاره کرد.(۱۹)، در گروه متمرکز منظور رسیدن شرکت‌کنندگان در گروه به یک اجماع جمعی در موضوع خاص نیست بلکه ترجیحاً هدف گروه متمرکز برقراری ارتباط متقابل بین اعضای گروه به منظور کشف نگرشها و برداشتهای متفاوت در ارتباط با یک موضع خاص است.(۱۴)

محققان قبل از شروع طرح، در یک جلسه راهنمایی اولیه در مورد چگونگی کار با سیستم الکترونیکی، دسترسی به منابع آموزشی، محیط کلی سایت و امکانات موجود در سایت، پیوندهای موجود، آزمونهای برخط، محتوی درسی الکترونیکی و نحوه تعامل با مدرس با دانشجویان صحبت کردند و رضایت نامه کتبی برای شرکت در مطالعه از دانشجویان داوطلب اخذ گردید. به منظور ارائه الکترونیکی دروس، وب سایتی طراحی شد و محتوای درس مورد نظر در وب سایت قرار داده شد. مطالب وب سایت شامل مطالب تدریس شده در کلاس به علاوه برخی مطالب و توضیحات

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

بیشتر در مورد موضوعات درسی، بانک سؤالات و تست‌های آزمون کارشناسی ارشد پرستاری سنوات گذشته، تصاویر آموزشی، پیوندهای مرتبط و روشهای مطالعه مؤثر بود. شماره تلفن و آدرس الکترونیک مدرس و مدیر سایت در وب سایت وجود داشت که دانشجویان در صورت مواجهه با مشکل یا سؤال خاص می‌توانستند به رفع اشکال و یافتن راه حل مشکل بپردازند. علاوه بر آن، دانشجویان می‌توانستند از پیوندهایی که آنها را به سایت‌های مرتبط با موضوع موردنظر متصل می‌کرد استفاده نمایند و آخرین و جامعترین اطلاعات را در آن زمینه به دست آورند.

به منظور جلوگیری از تأثیر نمرات امتحانی بر دیدگاه‌های دانشجویان در مورد آموزش ترکیبی، جلسات گروهی متمرکز یک ماه پس از برگزاری امتحانات برگزار شد. تعداد چهار جلسه گروه متمرکز با مدت زمان ۳۵-۴۵ دقیقه تشکیل شد. در هر گروه ۶-۸ نفر حضور داشتند. در ابتدای جلسات، تسهیل‌کننده در مورد هدف گروه متمرکز توضیح مختصری داده، اختیاری بودن شرکت در مطالعه را یادآوری و نسبت به محرمانه بودن مطالب اظهار شده توسط دانشجویان تأکید کرد. سپس از آنان اجازه گرفته شد که نسبت به ضبط صدایشان اقدام شود. دانشجویان هر یک با رعایت اصول گروه متمرکز که از طرف تسهیل‌کننده اعمال می‌شد به توضیح دیدگاههای خود پرداختند و در مورد نظرات یکدیگر نیز اظهارنظر می‌کردند. در طی مصاحبه دانشجویان به بیان تجربیات خود از استفاده از روش آموزش ترکیبی پرداختند و فواید و مضرات استفاده از این روش و پیشنهادات بهبود این روش را مورد بحث قرار دادند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به غنای لازم یا اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. پس از برگزاری جلسات گروه متمرکز، نوار صوتی به صورت کلمه به کلمه دستنویس (Transcript) شد. برای تحلیل داده‌ها از روش آنالیز محتوای با رویکرد قراردادی استفاده شد. این روش عموماً در مطالعاتی که هدف آن توصیف یک پدیده است، استفاده می‌شود و معمولاً زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که در مورد یک پدیده، نظریه یا نوشته‌های محدودی وجود دارد. در این رویکرد محققان از کاربرد طبقات از قبل تعیین شده اجتناب کرده و به جای آن اجازه می‌دهند که طبقات و نام آنها از درون داده‌ها استخراج شود.(۱۸)، در مجموع برای تحلیل سه گام مشتمل بر کدگذاری باز (Open Coding)، ایجاد طبقات (Creating Categories) و انتزاعی‌سازی (Abstraction) طی می‌شود.(۲۰) هدف آنالیز محتوا "ارائه بصیرتی است که به درک پدیده مورد بررسی می‌انجامد".(۲۱)، شیوه تحلیل محتوا به منظور بررسی وجود کلمات و مفاهیم مشخص در متون مورد استفاده قرار می‌گیرد و طی آن به تقلیل داده‌ها پرداخته و به آنها ساختار و نظم داده می‌شود. در رویکرد قراردادی از به کارگیری طبقات از پیش تعیین شده اجتناب شده و اجازه داده می‌شود طبقات و نام آنها به صورت مستقیم از درون داده‌ها بیرون آیند. بدین منظور متن مصاحبه‌ها چندین بار خوانده شد تا حس کلی حاصل شود، سپس متون کلمه به کلمه خوانده شد تا کدها استخراج شوند. پس از آن کدها بر اساس شباهت به داخل طبقات دسته‌بندی شده و نحوه ارتباط بین آنها تعیین شد، ابتدا دو نفر از پژوهشگران به صورت مجزا به شکل باز داده‌ها را کدگذاری کرده و سپس با متراکم‌سازی تم‌ها، کدهای سطح دوم و سوم شکل داده می‌شد. پس از هر مرحله کدگذاری روی عنوان‌بندی تم‌ها توافق می‌گردید.

جهت اطمینان از صحت و پایایی داده‌ها از چهار معیار موثق بودن Lincoln و Gubba شامل اعتبار، تأییدپذیری، قابلیت‌اعتماد و انتقال‌پذیری استفاده گردید.(۲۲)، بدین منظور محقق با محل تحقیق مربوطه ارتباط طولانی مدت داشت و همچنین فرد مصاحبه‌کننده در سمت مدیر گروه با محلهای تحقیق ارتباط طولانی داشته و در طول انجام تحقیق همواره ارتباط و تعامل مناسب با شرکت‌کنندگان داشته است که به جلب اعتماد شرکت‌کنندگان و همچنین به درک محیط مورد مطالعه کمک می‌کرد. به منظور تأییدپذیری داده‌ها در هر سطح از بازنگری ده نفر از شرکت‌کنندگان استفاده شد. یعنی بعد از کدگذاری، متن مصاحبه به شرکت‌کننده بازگردانده می‌شد تا از صحت کدها و تفاسیر اطمینان حاصل شود. کدهایی که از نظر شرکت‌کنندگان بیانگر دیدگاه آنان نبود اصلاح می‌شد. برای کاهش تورش تحلیلی و ارتقای قابلیت‌اعتماد (Confidentiality) پیاده کردن نوار مکالمه‌ها به صورت کلمه به کلمه بر روی کاغذ، بلافاصله پس از هر جلسه انجام گرفت. سعی شد در همان روز یادداشتها و تفاسیر خود محقق نیز مکتوب گردد. برای غور در مصاحبه‌ها هر جلسه مصاحبه چندین بار بازشنوی شد. جهت تأیید انتقال‌پذیری

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

نیز، یافته‌ها با هفت نفر از دانشجویانی که در مطالعه شرکت نداشتند در میان گذارده شد و آنها مناسب بودن یافته‌ها را مورد تأیید قرار دادند.

ذکر این نکته قبل از پرداختن به یافته‌های این مطالعه مفید خواهد بود که مطالب ذکر شده در این بررسی جنبه خوداظهاری داشته و اظهارات دانشجویان که در داخل گیومه آورده شده است، تماماً به دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه تعلق داشته و از داخل و تصرف پژوهشگران خارج بوده است.

یافته‌ها

پس از تحلیل داده‌ها، طبقات اصلی تجربه دانشجویان به آموزش ترکیبی دروس به صورت"مزایای روش آموزش ترکیبی"، "پیشنهادات برای افزایش بازدهی روش آموزش ترکیبی" و "معایب روش آموزش ترکیبی" بدست آمد که در زیر به شرح آنها پرداخته می‌شود.

الف) مزایای روش آموزش ترکیبی

یکی از درون مایه‌های استخراج شده از تجارب شرکت‌کنندگان در این مطالعه مزایای آموزش ترکیبی دروس است. پنج خرده طبقه پدیدار شدند که شامل"تأثیر بر یادگیری"، "تأثیر بر نتایج امتحان" ،"کاهش اضطراب"،"تأثیر مثبت بر ادامه تحصیل" و "افزایش مهارت کار با کامپیوتر"بودند که در زیر به تشریح هر کدام از آنها پرداخته می‌شود.

تأثیر بر یادگیری: اکثر شرکت‌کنندگان در مطالعه، ماهیت این روش را خوب و بر کیفیت یادگیری خود مفید می‌دانستند. همچنین معتقد بودند که ارائه مطالب آموزشی علاوه بر مطالب ارائه شده در کلاس درس بر یادگیری آنها تأثیر مثبتی داشته است. مشارکت‌کننده شماره۵ اظهار داشت: "به نظر من با اینکه مطالب سایت تکرار جزوه بود اما مطالب جدید هم داشت که با رنگ قرمز مشخص شده بود من یه روز وقت گذاشتم و آنها را در جزوه خودم اضافه کردم." همچنین دسترسی به تصاویر آموزشی و برجسته کردن نکات را مؤثر بر یادگیری خود معرفی کردند. مشارکت‌کننده شماره۱۱ چنین بیان داشت:"تصاویر در درک مطلب کمک می‌کرد" و مشارکت کننده شماره۹ اظهار کرد: "من در استفاده از سایت فهمیدم که کجای کتاب مهم است و کجا را باید بیشتر بخوانم".

تأثیر مثبت بر نتایج امتحان: از جمله مزایای دیگر که در روش آموزش ترکیبی توسط دانشجویان بیان شد تأثیر بر نتایج امتحانی بود. مشارکت‌کننده شماره۵ بیان داشت:"نزدیک امتحانات خیلی کمکم کرد". دانشجوی دیگری اظهار کرد: "استفاده از این روش در مواقع امتحانات خیلی کمکم کرد باعث شد که بفهمم کجای کتاب مهم است و بیشتر مطالعه کنم و قسمتهای مهم کتاب را به من نشان داد".

کاهش اضطراب امتحان: نکته جالبی که برخی از دانشجویان بیان کردند تأثیر این روش بر کاهش اضطراب افراد بود. برخی از دانشجویان استفاده از این روش را در کاهش اضطراب خود مفید توصیف کرده بودند. مشارکت‌کننده شماره۱۷ در این باره چنین اظهار داشت:"این روش باعث کاهش اضطراب من شد، من در کلاس درس وقتی سؤالی از استاد داشته باشم راحت نمی‌توانم سؤالم را بپرسم، می‌ترسم که مطلب پیش پا افتاده‌ای باشد که من نمی‌دانم اما وقتی در محیط برخط سؤالاتم را پرسیدم مشکل کمتری داشتم."مشارکت‌کننده شماره۲۹ چنین بیان کرد:"من همیشه در امتحانات اضطراب دارم و همین اضطراب باعث پایین بودن نمراتم می‌شد، اما بعد از استفاده از سؤالات و گرفتن مشاوره‌ها مشکلم تا حدودی رفع شد."

تأثیر مثبت بر ادامه تحصیل: اکثر دانشجویان از دسترسی به نمونه سؤالات کارشناسی ارشد سنوات گذشته راضی بوده و از آن استقبال کردند. شرکت‌کنندگان بیان کردند که علاوه بر اینکه از این طریق راحت‌تر به سؤالات سنوات گذشته دسترسی پیدا می‌کنند، این روش توانسته است منجر به ترغیب آنها به ادامه تحصیل نیز بشود. از این طریق که می‌توانستند به منابع آزمون کارشناسی ارشد دسترسی پیدا کنند با سؤالات آشنا شوند و همچنین با پذیرفته‌شدگان سالهای قبل ارتباط داشته باشند و سؤالات خود را بپرسند. دانشجویان معتقد بودند که بهره‌مندی از آموزش ترکیبی برای دانشجویانی مفید است که علاقمند به یادگیری بیشتر هستند. مشارکت‌کننده شماره۲ در این باره گفت:"به درد بچه‌هایی می‌خورد که واقعا می‌خواهند ادامه تحصیل دهند و در فکر ارشد قبول شدن هستند...". در این مورد مشارکت‌کننده شماره۷ اظهار داشت:"استفاده از این روش به درد دانشجویانی می‌خورد که دوست دارند چیز بیشتری بدانند نه یک معدل خاص. من خودم معدل خیلی خوبی ندارم ولی دوست دارم

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

بروم و چیزهای جدید و بیشتری یاد بگیرم. بچه‌هایی که فقط نمره می‌خواهند به دردشان نمی‌خورد چون نمره خوب را می‌توانند با خواندن جزوه بگیرند."

افزایش مهارت کار با کامپیوتر: بر طبق نظرات دانشجویان شرکت‌کننده، استفاده از این روش باعث ارتقای مهارتهای کار با اینترنت در افراد می‌شود. مشارکت‌کننده شماره۱۰ چنین بیان کرد:"سایت بهانه‌ای می‌شود که بیشتر با کامپیوتر سروکار داشته باشیم".

ب) پیشنهادات برای افزایش بازدهی روش آموزش ترکیبی

دیگر درون مایه استخراج شده از تجارب شرکت‌کنندگان در این مطالعه، پیشنهادات برای افزایش بازدهی این روش است. دو خرده طبقه در این طبقه پدیدار شدند که شامل"ارتقای یادگیری" و "وب سایت" بودند که در زیر به تشریح هر کدام از آنها پرداخته می‌شود.

پیشنهادات برای ارتقای یادگیری: شرکت‌کنندگان در مطالعه جهت ارتقای میزان یادگیری در این روش پیشنهاداتی را بیان کردند که از آن جمله می‌توان به همزمان بودن شروع فعالیت کلاس درس و فعالیت سایت اشاره کرد. مشارکت‌کننده شماره۲۱ اظهار داشت: "بهتر بود شروع فعالیت سایت همپای کلاس بود." مشارکت‌کننده شماره۵ بیان کرد:" وقتی در کلاس درس مطلبی را می‌خوانیم و مطالب موجود در سایت عقب‌تر کلاس است خوب روی مطالب تمرکز نمی‌کنم و یکپارچگی مطالب به هم می‌ریزد و مطالب پراکنده می‌شود"، از طرفی هم برخی از شرکت‌کنندگان این موضوع را به عنوان یک حُسن عنوان کردند، به نظر این گروه از شرکت‌کنندگان همزمان نبودن فعالیت کلاس درس و وب سایت منجر به مرور مجدد مطالب و جلوگیری از فراموش شدن مطالب می‌شود، مطالب جدیدی را نیز در آن مورد یاد می‌گیرند. مشارکت‌کننده شماره۱ صراحتاً عنوان کرد :"اما به نظر من اگر ارائه مطالب همزمان باشد تکراری می‌شود، وقتی کمی فاصله بین مطالب ارائه شده باشد باعث مرور مجدد مطالب می‌شود".

پیشنهاد دیگر دانشجویان فراهم کردن امکان ارتباط مستقیم در محیط وب و به صورت برخط با مدیر سایت در طول ساعاتی از شبانه روز بود که آنها بتوانند سؤالات خود را مطرح و به طور زنده جواب دریافت کنند. در این مورد مشارکت‌کننده شماره۵ گفت: "مدیر سایت مدت زمانی را مشخص کند که در آن زمان روی خط هستند و اگر کسی مشکل یا سؤالی داشت بتواند بپرسد و جوابش را همان لحظه بگیرد." همچنین اغلب شرکت‌کنندگان خواهان ارائه تمام دروس ترم یا سال تحصیلی بدین صورت بودند و پیشنهاد دادند که بهتر بود فقط به یک درس اختصاص داده نمی‌شد و دروس و ترم‌های بیشتری را نیز شامل می‌شد.

پیشنهادات برای ارتقای وب سایت: در مورد طراحی خود وب سایت پیشنهاد شده بود که اسم سایت به گونه‌ای باشد که هویتی را نشان دهد که به این وسیله باعث تشویق بیشتر دانشجویان به مراجعه به سایت نیز می‌شود. همچنین یکی از دانشجویان پیشنهاد داد که بهتر است وب سایت عضوگیری کند و مطالب جدید و خوب را برای اعضا ایمیل کند. مشارکت‌کننده شماره۷ می‌گوید:" بهتر بود سایت عضوگیری می‌کرد و ما عضو می‌شدیم و مطالبی را که جالب بود برای همه می‌فرستاد".

بنابر تجربیات شرکت‌کنندگان این مطالعه، استفاده از مطالب آموزشی در وب سایت نباید اجباری باشد. در اصل استفاده از روشی به جز روش سنتی آموزش، نباید امتحان محور باشند و طراحی سؤالات امتحانی و غیره از آن صورت بگیرد. باید دانشجویان خودشان ترغیب شوند که از این امکان استفاده کنند. مشارکت‌کننده شماره۱۹ در این باره گفت:" ... به نظر من طرح سؤالات امتحانی از مطالب سایت یه جوری اجبار بود، درسته که باعث شد همه مراجعه کنند اما باید طوری باشد که خودشان تشویق شوند که از سایت استفاده کنند."از جمله پیشنهاداتی که برای تشویق دانشجویان برای استفاده بیشتر از وب سایت شد، قرار دادن سؤالات مطالعه موردی و پروسیجرهای پرستاری بود. مشارکت‌کننده شماره۵ بیان کرد: "بهتر است برای تشویق به مراجعه بیشتر به سایت کارهای عملی پرستاری را در سایت بگذارید تا هر کس که کاری را بلد نیست تشویق شود و به سایت مراجعه کند"، ارجاع دانشجویان از طرف مدرس به مطالب موجود در وب سایت برای رفع سؤالات و افزایش جذابیت مطالب موجود در سایت و ایجاد احساس نیاز فرد برای استفاده از این مطالب می‌تواند منجر به استقبال بیشتر از این روش آموزشی شود. همچنین معرفی مطالب وب سایت به عنوان مرجع نیز می‌تواند منجر به استفاده بیشتر افراد از این روش شود. برخی از شرکت‌کنندگان نیز جذابتر بودن محیط سایت را در اقبال مراجعه به آن مؤثر دانستند و بیان کردند که اگر خود محیط سایت

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

جذابتر باشد و مطالب جدید و مورد نیاز دانشجویان را بیشتر ارائه دهد، می‌تواند مورد اقبال بیشتری قرار بگیرد.

ج) معایب روش آموزش ترکیبی

مشکلات دسترسی به اینترنت: برخی از دانشجویان معتقد بودند استفاده از این روش برای دانشجویانی که در خوابگاه بودند و یا به هر نحوی به اینترنت و کامپیوتر دسترسی نداشتند مشکل بود. مشارکت‌کننده شماره۸ در این باره اظهار داشت: "ما که در خوابگاه هستیم و کامپیوتر نداریم برایمان سخت است که راحت از این روش استفاده کنیم." البته بدیهی است که این مشکل نمی‌تواند عمومیت داشته باشد زیرا عمده خوابگاههای دانشگاهها هم اکنون به شبکه اینترنت متصل هستند و روز به روز نیز دسترسی به اینترنت در محیطهای خوابگاهی و عمومی افزایش می‌یابد.

مشکلات وب سایت: همچنین معایبی در مورد طراحی محیط سایت وجود داشت(جذاب نبودن طراحی سایت، درست کار کردن پیوندها، نامناسب بودن مکان تصاویر)، به عنوان نمونه برخی از صحبتهای شرکت‌کنندگان در مطالعه عبارتند از:"به نظر من باید عکس هر مطلب کنار همان مطلب باشد نه جای جداگانه". "داخل سایت Search box داشته باشد و مطالب موجود در سایت را با جستجو پیدا کرد"."پیوندها برای بارگیری نرم‌افزارها کار نمی‌کنند و باید عضو شوی و طول می‌کشد. وقتی من یک نرم‌افزاری را الان می‌خواهم الان هم به آن احتیاج دارم".

بحث

بر اساس نتایج این مطالعه، نگرش دانشجویان نسبت به آموزش الکترونیک ترکیبی مثبت بود. دانشجویان بیان کردند که استفاده از این روش نسبت به روش مرسوم بسیار مفیدتر بوده و در مدت زمان کم امکان دسترسی به اطلاعات وسیعی را فراهم کرده است، از این رو استفاده از این روش را برکیفیت یادگیری خود مثبت ارزیابی کرده و میزان رضایت‌مندی در استفاده از روش آموزش ترکیبی بیشتر گزارش شده است که این مسئله با توجه به قابلیتهایی که آموزش الکترونیک به روشهای آموزشی معمول اضافه می‌کند دور از انتظار نیست. این یافته‌ها با نتایج مطالعات گذشته در این زمینه همسو می‌باشد.(۲۳-۲۵)، همین‌طور این نتیجه کلی با نتایج بیشتر مطالعات در زمینه مؤثر بودن روشهای آموزشی مبتنی بر وب همخوانی دارد.(۴، ۲۶-۲۸)

در بسیاری از تحقیقهای انجام شده در دهه‌های اخیر، میزان یادگیری فراگیران در روش الکترونیک مشابه روش حضوری گزارش شده است.(۲۵-۲۹)، البته اگر چه در هر دو روش میزان یادگیری دانشجویان یکسان گزارش شده است، ولی مطالعه طولی انجام شده نشان داده است که آموزش مبتنی بر وب که با بازخورد مرتب از سوی مدرس همراه بوده باشد، ۱۹٪ مؤثرتر از آموزش حضوری است. Frith و Kee در مقاله خود آورده‌اند که دانشجویان پرستاری که واحدهای خود را از طریق وب سایت می‌گذرانند تماس بیشتری با سایر دانشجویان و استادان داشته و همین عامل منجر به مشارکت بیشتر آنان در امر یادگیری می‌شود. بنابر گزارش ایشان، دانشجویان در روش آموزشی رایانه‌ای واکنش مثبت‌تری نسبت به پرسش و پاسخهای مطرح شده از طرف سایر فراگیران و تعامل موجود بین یادگیرنده- یاددهنده داشتند.(۲۹)، Sharpe و همکاران در مقاله خود به بررسی چندین مطالعه در زمینه یادگیری الکترونیک ترکیبی پرداختند و تأثیرهای مثبت استفاده از این روش را بر تجارب دانشجویان بیان کردند که از جمله موارد مثبت آن می‌تواند به انعطاف‌پذیری در یادگیری، افزایش تجارب یادگیری در محیط دانشکده و مشارکت بیشتر دانشجویان در امر یادگیری اشاره کرد.(۳۰)، پژوهش Yom که رضایت‌مندی دانشجویان رشته پرستاری از یک دوره آموزشی به روش ترکیبی (تلفیق روش مبتنی بر وب و سنتی) ارائه شده، مورد بررسی قرار گرفت، بیشتر دانشجویان از این دوره لذت برده و خواستار آن بودند که دوره‌های آموزشی بیشتری به این شیوه ارائه شود.(۳۱)، در بررسی حاضر نیز، رضایت‌مندی فراگیران از این شیوه آموزشی، بالا گزارش شد که این پدیده می‌تواند به علت دانشجو محور بودن این شیوه و رضایت از امکان انتخاب مکان و زمان آموزش به دلخواه فراگیر (نسبت به آموزش حضوری) و آموزش عملی مهارت (نسبت به آموزش بر خط صرف) باشد.

از جمله عواملی را که شرکت‌کنندگان در افزایش پذیرش آموزش ترکیبی توسط دانشجویان و گرایش نسبت به استفاده از این روش مؤثر می‌دانستند عبارت بودند از: اعتقاد به مفید بودن کاربرد آموزش الکترونیک ترکیبی، افزایش جذابیت مطالب آموزشی و جذابیت خود محیط وب سایت، امکان تعامل دانشجویان با هم

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

در محیط وب، قرار دادن پروسیجرهای عملی پرستاری، طراحی سؤالات به صورت مطالعه موردی، تشویق و تأیید استادان مربوطه در مورد استفاده از مطالب آموزشی موجود در سایت مانند معرفی وب سایت به عنوان مرجع درس و یا ارجاع پاسخ سؤالات به محیط مجازی.(۱۸)، همچنین طبق نظرات شرکت‌کنندگان بازخورد فوری مدرس می‌تواند تأثیر مثبت بر انگیزش یادگیرندگان در روش آموزش ترکیبی داشته باشد که این یافته با نتایج مطالعه Sherry و همکاران که در مورد میزان رضایت‌مندی از روش آموزش از راه دور انجام گرفته است همخوانی دارد.(۳۲)، برای افزایش انگیزه و جذاب کردن محیط درس در روش ترکیبی نیاز به صرف وقت بیشتر از طرف مدرس و ساختن محیطهای تعاملی مناسب و تلفیق تصاویر با متن به صورت کاربردی‌تر به منظور جذاب ساختن محیطهای مجازی برای برانگیختن فراگیران و استفاده از بازخوردهای تشویقی مکرر است. هر چند سعی شده بود در این مطالعه این موارد رعایت شود، ولی بر طبق نظرات دانشجویان به نظر می‌رسد هنوز این کوشش کافی نبوده است، البته برخی از این محدودیتها از زیر ساخت نامناسب مخابراتی و محدود بودن پهنای باند اینترنت ناشی می‌شد که از اراده پژوهشگران خارج بود. در این راستا به منظور افزایش احتمال کارایی سیستم جدید آموزشی، طراحی برنامه‌هایی با جنبه‌های تعاملی و انگیزشی بیشتر توصیه می‌شود.

بر اساس اظهارات شرکت‌کنندگان در مطالعه؛ آموزش ترکیبی می‌تواند در ارتقای انگیزه دانشجویان برای ادامه تحصیل مؤثر باشد. این مسئله می‌تواند از جمله نکات مثبت استفاده از این روش باشد که در مطالعات گذشته اشاره‌ای نشده است. در شیوه‌های تدریس سنتی تاکید بر حفظ دانش بدون بدست آوردن توانایی و کاربرد آن در عمل است و این امر به ناتوانی فارغ‌التحصیلان در مواجهه با چالشهای محیط کار حرفه‌ای و دلسردی دانشجویان از ادامه تحصیل می‌انجامد. اما یادگیری ترکیبی با بهره‌گیری از مزایای هر دو روش سنتی و نوین، فرایند یاددهی- یادگیری را بهبود بخشیده و انگیزه دانشجویان را برای ادامه تحصیل می‌افزاید. (۲۸)، این ارتقای انگیزه دانشجویان برای ادامه تحصیل ممکن است ناشی از ارائه سؤالات کارشناسی ارشد سنوات گذشته در وب سایت، معرفی وب سایت به عنوان منبع امتحانات و قرار دادن منابع آزمون کارشناسی ارشد در وب سایت باشد.

بر اساس اظهارات شرکت‌کنندگان در مطالعه حاضر، روش یادگیری ترکیبی نسبت به روش سنتی، در کاهش اضطراب امتحان افراد مؤثرتر بوده است. در یک مطالعه Bonaccio و همکاران به آزمودن عوامل مولد اضطراب امتحان بر ۶۷ دانشجوی دوره لیسانس پرداختند و نشان دادند که احساس عدم توانایی پاسخ به سؤالات امتحان مهمترین عامل ایجادکننده اضطراب امتحان در دانشجویان مورد بررسی بوده است.(۳۳)، در پاسخ به این سؤال که آیا یادگیری ترکیبی می‌تواند موجب کاهش اضطراب امتحان دانشجویان شود، Yushau نشان داد که در گروه مورد بررسی او، یادگیری ترکیبی موجب افزایش یادگیری و کاهش اضطراب امتحان دانشجویان شده است.(۳۴)، همچنین نتایج مطالعه Hoseini و همکاران نیز نشان دهنده کاهش میزان استرس امتحان در استفاده از روش آموزش ترکیبی است.(۳۵)

از جمله محدودیتهای این مطالعه عدم امکان تعامل همزمان با استاد و نیز تعامل یادگیرندگان با هم در سیستم آموزش الکترونیکی ترکیبی بود. با توجه به اینکه در این سامانه امکان تعامل همزمان وجود نداشت، پیشنهاد می‌شود نقش تعامل در افزایش رضایت، از جنبه حمایتی مورد بررسی قرار گیرد و پژوهشی به منظور بررسی نقش تعامل در افزایش رضایت یادگیرندگان انجام گیرد.

نتیجه‌گیری

با وجود اینکه اغلب مطالعات گذشته بر سودمندی یادگیری الکترونیکی ترکیبی در آموزش تأکید کرده‌اند، هیچ الگوی دقیق و از پیش تعیین شده‌ای برای طراحی در دسترس نیست، از آنجا که به کارگیری روش تلفیقی منجر به کاهش زمان حضور فیزیکی استاد و دانشجویان نسبت به آموزشهای سنتی می‌شود و در مقایسه با شیوه آموزش برخط صرف، امکان آموزش حیطه‌های نگرشی و روانی- حرکتی، در مواردی از قبیل آموزش اخلاق پزشکی، ارتباط پرستار و بیمار، مهارتهای پزشکی و پرستاری با آموزش ترکیبی بهتر فراهم می‌گردد، بنابراین به کارگیری شیوه آموزش ترکیبی، در آموزش علوم پزشکی توصیه می‌شود. استفاده از این روش در نظام آموزشی می‌تواند به عنوان یک راهکار برای

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

پاسخگویی به تقاضای فزاینده آموزش عالی، به شرط فراهم شدن زیرساختها و شرایط لازم و طراحی صحیح سیستم آموزشی در محیطهای مجازی، مطرح باشد. تجربیات به دست آمده از مطالعه حاضر می‌تواند راهنمایی برای تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران عرصه آموزش در مؤسسات آموزشی مشابه در سطح کشور باشد و به تبدیل رویکرد سنتی به روش آموزشی مؤثرتر در آموزش پرستاری و مامایی بیانجامد.

REFERENCES

1- Manii R. Distance education in higher education(Opportunities and Challenges). Rahyaft journal. 2003; 31:43-52.[Persian]

2- Mehrdad N. Distance Learning. Education News Magazine of Faculty of Nursing & Midwifery of Tehran University of Medical Science. 2002; 2 (16):9-13. [Persian]

3- Safavi A. General methods and techniques of teaching. 2nd ed. Tehran: Moaser publication; 2003. [Persian]

4- Abdolallian M. Teaching methods and learning in nursing and midwifery. Babol: Babol University of Medical Sciences; 2003. [Persian]

5- Mckimm J. ABC of learning and teaching in medicine: web based learning. BMJ. 2003; 326: 870-73.

6- Twomey A. Web-based teaching in nursing: lessons from the literature. Nurse Edu Today. 2004; 24(6): 452-8.

7- Farhadi R. E-learning: new paradigm in information age. Journal of Science and Information Technology. 2004; 21(1): 57-62. [Persian]

8- Mosalanejad L, Alipor A, Zandi B, Zare H, Shobeiri SM. A blended educational program and its psychological effects on the students. Journal of Jahrom University of Medical Sciences. 2010: 8(1): 52-62.[Persian]

9- Olson MH, Hergenhahn BR. An introduction to theories of learning. 8th ed. Translated by: Sayf A. Tehran: Doran Publication; 2009. [Persian]

10- Richardson J, Ice P. Investigating students' level of critical thinking across instructional strategies in online discussions. Internet High Educ. 2010; 13(1-20): 52-9.

11- Harding A, Kaczynski D, Wood L. Evaluation of blended learning: analysis of qualitative data. In: UniServe Science. Proceedings of the Blended Learning in Science, Teaching and Learning Symposium: September 30, 2005: the University of Sydney. Sydney: Universe Science; 2005. pp: 56-62.

12- Derntl M, Motschnig-Pitrik R. The Role of structure, patterns, and people in blended learning. Internet and Higher Education. 2005; 8(2): 111–30.

13- Park SY. An analysis of the technology acceptance model in understanding university students' behavioral intention to use e-learning. Educ Technol Soc. 2009; 12(3):150-62.

14- Lee MKO, Cheung CMK, Chen Z. Acceptance of internet based learning medium: The role of extrinsic and intrinsic motivation. Inf Manag. 2005 ;42(8):1095-104.

15- Hoic-Bozic N, Mornar V, Boticki I. A Blended Learning Approach to Course Design and Implementation. Education, IEEE Transactions on. 2009; 52(1):19-30.

16- Ruiz JG, Mintzer MJ, Leipzig RM. The impact of E-learning in medical education. Acad Med. 2006; 81(3):207–212.

17- Garrison DR, Kanuka H. Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. The Internet and Higher Education. 2004; 7(2): 95-105.

18- Zolfaghari M, Mehrdad N, Parsa Yekta Z, Salmani Barugh N, Bahrani N. The Effect of Lecture and E-learning Methods on Learning Mother and Child Health Course in Nursing Students. Iranian Journal of Medical Education. 2007; 7(1): 31-8.[Persian]

19- Salimi S, Alipour S, Abbasi M, Kheradpour L, Niknia , Mirzapour P,et al. Motives for cigarette smoking among high school students in Urmia: A qualitative study. Journal of Nursing & Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences and Health Services.2006; 16(54):43-57.[Persian]

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

20- Elo S, Kyngas H. The qualitative content analysis process. J Adv Nurs. 2008; 62(1):107-15.

21-Hsiu HF, Shannon SE. Three approaches to qualitative content analysis. Qual Health Res. 2005; 15(9):1277-1288.

22- Speziale HS, Carpenter DR. Qualitative research in nursing : advancing the humanistic imperative. 5th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins; 2011.

23- Wu JH, Shen WS, Lin LM, Greenes RA, Bates DW. Testing the technology acceptance model for evaluating healthcare professionals' intention to use an adverse event reporting system. Int J Qual Health Care. 2008; 20(2):123-129.

24- King WR, He J. A meta-analysis of technology acceptance model. Information & Management. 2006; 43(6):740-755.

25- Park SY. An analysis of the technology acceptance model in understanding university students' behavioral intention to use e-learning. Educ Technol Soc. 2009; 12(3):150-62.

26- Prince KJ, van Mameren H, Hylkema N, Drukker J, Scherpbier AJ, van der Vleuten CP. Does problem-based learning lead to deficiencies in basic science knowledge? An empirical case on anatomy. Med Educ: 2003; 37(1):15-21.

27- Yamani N, Liaghatdar MJ, Changiz T, Adibi P. How do medical students learn professionalism during clinical education? A qualitative study of faculty Members and Interns' experiences. Iranian journal of Medical Education. 2010; 9(4): 382-95. [Persian]

28- Dantas AM, Kemm RE. A blended approach to active learning in a physiology laboratory-based subject facilitated by an e-learning component. Adv physiol Educ. 2008; 32(1): 65-75.

29- Frith KH, Kee CC. The effect of communication on nursing student outcomes in a Web-based course. J Nurs Educ 2003; 42(8): 350-358

30- Sharpe R, Benfield G, Roberts G, Francis R. The undergraduate experience of blended e-learning: a review of UK literature and practice. Higher Education Academy London; 2006. [Cited 2013/08/31] Available from: http://www.heacademy.ac.uk/assets/documents/teachingandresearch/Sharpe_Benfield_Roberts_Francis.pdf

31-Yom YH. Integration of Internet-based learning and traditional face-to-face learning in an RN-BSN course in Korea. Comput Inform Nurs. 2004; 22(3): 145-52.

32- Sherry A. Assessing distance learners' satisfaction with instruction: A quantitative and a qualitative measure. American Journal of Distance Education. 1998; 12(3): 4-28.

33- Bonaccio S, Reeve C. The nature and relative importance of students' perceptions of the sources of test anxiety. Learning and Individual Differences. 2010; 20(6): 617-625.

34- Yushau B. The effects of blended E-learning on Mathematics and computer attitudes in pre-calculus Algebra. The Montana Mathematics Enthusiast. 2006; 3(2): 176-183.

35- Hoseini NF, Zare H, Hormozi H, Shagagi F, Kave MH. The effect of situational blended learning on motivation, achievement and test anxiety in students. Journal of Curriculum Research. 2011;2 (1):177-200. [Persian]

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]

Abstract *Original Article*

Nursing students' experiences of blended learning of theoretical courses: Findings of a qualitative study

Zh. Rahimi[1], S. Salimi[2]

Background and Aim: Blended learning is a combination of two or more educational methods that takes advantage of other training methods such as multimedia courses, seminars, and e-learning in addition to attending classes. This study aimed to assess nursing students' experiences of blended learning and to evaluate the effectiveness of this method.

Materials and Methods: This study used content analysis methodology and had a qualitative approach. For this reason, 30 third-semester nursing students from Urmia Islamic Azad University were selected through purposive sampling. Medical-Surgical II was prepared and implemented for the purposes of this study. At the end of the semester, students' experiences were derived using focus group interview during four sessions. The content analysis method was used for data analysis.

Results: Three main themes and nine sub-themes were extracted from the results. The main themes included "benefits of blended learning", "offers for increasing efficiency of blended learning", and "disadvantages of blended learning". Participants expressed that blended learning is more useful than traditional education, and leads to ease of understanding learning, increases motivation to continue to higher education, and reduces test anxiety.

Conclusion: In comparison with traditional learning, blended approach improves learning, has positive impact on exam results, and improves working skills with computers. Therefore, using blended education in medical training is strongly recommended.

Keywords: Blended Learning; Experiences; Nursing Students; Qualitative Study

Modern Care, Scientific Quarterly of Birjand Nursing and Midwifery Faculty. 2014; 10 (4):305-315

Received: July 26,2012 Last Revised: August 2,2013 Accepted: September 1,2013

Corresponding Author: Zhaleh Rahimi, Master Student of Nursing, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran. tm.rahimi@yahoo.com

[1] Master Student of Nursing, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran.

[2] Assistant Professor, Department of Medical-Surgical Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University of Urmia, Urmia, Iran.

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-04]